

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuksista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuksista

-

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

-

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

-

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

-

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

-

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

-

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

-

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisusta sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

-

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

-

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä

osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

-

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka pääasiallisena tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen tavoitetta tuottaa yhdenvertaiset edellytykset ja mahdollisuudet jokaiselle hyödyntää digitaalista henkilöllisyyttä yhteiskunnan palveluissa. Tällä hetkellä sähköisen tunnistamisen käyttömahdollisuuksien

ulkopuolelle jää ryhmiä esimerkiksi ulkomaalaisuuteen ja puuttuvaan henkilötunnukseen, ikään tai vammaisuuteen liittyvistä syistä.

Yhteiskunnan ja palveluiden digitalisoituessa on yhdenvertaisuuden käytännön toteutumisen näkökulmasta erittäin tarpeellista, että sähköisen tunnistamisen käyttömahdollisuudet ovat kaikkien saatavilla. On relevantti huomioida julkista valtaa koskevaa ihmis- ja perusoikeuksien toteutumisen turvaamisvelvoite (PL 22 §) sekä viranomaisten lakisääteiseen velvoite edistää yhdenvertaisuutta (YVL 5 §).

Vammaisten henkilöiden yhdenvertaisten asiointimahdollisuuksien kannalta valtuutettu toteaa, että luottolaitoslain esitöissä tuodaan yhtenä mahdollisena mukautuskeinona yhdenvertaisten peruspankkipalveluiden toteuttamiseksi esille myös henkilökohtaisen avustajan käytön salliminen. Valtuutetun käsityksen mukaan pankkien käytännöt vaihtelevat sen suhteen, missä tilanteissa tunnuksia myönnetään, mikäli asiakkaan tiedetään käyttävän avustajaa. Valtuutettu korostaa, että huomioiden vammaisyleissopimuksen sekä yhdenvertaisuuslain velvoitteet kohtuullisiin mukautuksiin (YVL 15 §) sekä luottolaitoslain velvoitteet yhdenvertaisuuteen peruspankkipalveluista, ovat mahdolliset kategoriset linjaukset ja käytännöt, joiden mukaan verkkopankkitunnuksia ei voitaisi avustajaa käyttävälle vammaiselle henkilölle myöntää, ongelmallisia yhdenvertaisuuslain näkökulmasta. Valtuutettu on keskustellut asiasta valtionvarain- ja liikenneministeriön kanssa tuoden esille näkemyksensä, että tilanteen selventämiseksi olisi arvioitava lainsäädännön täsmenämisen tarve ja toteutettava tarvittavat muutokset esimerkiksi tunnistuslakiin ja/tai esimerkiksi maksuvälineitä koskevaan sääntelyyn (erityisesti luovutuskieltoja koskevan sääntelyn yhteyteen).

Valtuutettu katsoo, että on syytä harkita, täsmennetäänkö esitystä eräiltä kohdin sen selventämiseksi, että kyse ei ole välineen oikeudettomasta käytöstä eikä luovuttamisesta toisen henkilön käyttöön silloin, kun vammaisen henkilön avustaja avustaa vammaista henkilö tämän pyynnöstä välineen käyttämisessä vammaisen henkilön ohjeiden mukaisesti ja vammaisen henkilön läsnä ollessa. On syytä harkita täsmennyksiä seuraaviin pykäliin niiden yksityiskohtaiset perustelut mukaan lukien: laki digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta 8 §, 11 § ja laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista 69 j ja 69 k. Henkilökohtainen avustaja on rinnastettavissa apuvälineeseen ja avustajan roolina on tehdä toimenpiteet, jotka vammaisen henkilö tekisi itse, mutta ei niihin vammansa aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi kykene. Määräysvalta toimenpiteen suorittamiseen säilyy aina avustettavalla vammaisella henkilöllä. Suomi on myös sitoutunut turvaamaan sekä avustajapalvelut että vammaisen henkilöiden yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet (art. 19) ja yhdenvertaisuuden lain edessä (art. 12) ratifioimalla YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Edellä todetun ohella valtuutettu korostaa, että julkisissa palveluissa on yhdenvertaisten sähköisten palveluiden rinnalla myös riittävästi turvattava fyysisen asioinnin mahdollisuudet eri ryhmien oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Tältä osin valtuutettu ehdottaa harkittavaksi, että tulisiko tällä hallituksen esityksellä käyttöön otettavaksi ehdotettava luonnollisen henkilön tunnistusväline

mainita nimenomaisesti lain vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista 17 §:ssä vastaavasti, kun nyt ehdotetaan mainittavaksi digitaalinen henkilöllisyystodistus. Valtuutetun arvion mukaan tämä olisi omiaan edistämään sellaisten henkilöiden, jotka ovat esimerkiksi heikkojen mobiililaitteiden käyttötaitojensa vuoksi päätyneet hankkimaan luonnollisen henkilön tunnistusvälineen digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sijaan, yhdenvertaisia mahdollisuuksia hankkia vahva sähköinen tunnistusväline. Jos ei ole esitettävissä hyväksyttäviä ja oikeasuhtaisia perusteluja sille, miksi luonnollisen henkilön tunnistusvälinettä ei tulisi hyväksyä ensitunnistamiseen, tulisi se hyväksyä.

Lisäksi selkeyden vuoksi on syytä harkita, tulisiko myös luonnollisen henkilön tunnistusvälineen voimassa olosta säätää nimenomaisesti omassa pykälässään. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen osalta voimassa olosta on nimittäin säädetty erikseen.

Arvioitko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

-

Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

-

Muut kommentit

-

Björkberg Elli
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

